

Tisha B'av

Show# 78 | August 13th 2016

Dovid Lichtenstein: Conquering the darkness

תלמוד בבלי מסכת בכורות דף ח עמוד ב

אייתו ליה תרי ביעי, א"ל: הי דזגתא אוכמתי והי דזגתא חיוורת? אייתי להו איהו תרי גביני, אמר להו: הי דעיזא אוכמתי והי דעיזא חיוורת?

מהרש"א חידושי אגדות מסכת בכורות דף ח עמוד ב

ועוד אייתו תרי ביעי וא"ל הי זוגיתא כו' ע"ד שאמרו בשמעתין תרנגולת לכ"א יום וכנגדו בלזז ואמרינן שרמז ירמיה מקל שקד אני רואה שהם כ"א יום מי"ז בתמוז עד ט' באב והם רמזו לו ימים אלו בזוגיתא אוכמתא ע"ש הגלות ולפי שיש עוד כ"א ימי סליחה ושמחה מי"ט ראשון של ר"ה עד כ"א תשרי שהוא הושענא רבה יום גמר החתימה כדאיתא במדרשות והוא שרמז לו בזוגתא חיוורתא ג"כ ע"ש ליבון עונות וכך א"ל הרי תרי ביעי שהתולדה מב' זוגיתא הן כולן לבנים ואין ניכר איזה מהשחורה ואיזה מהלבנה כן אין לכם היכר כי מקרה א' יקרה את כולן שהפורעניות והטובות שוים בימים בשיעור א' זה כזה כ"א יום הן ואין כאן מקום תקוה לכם והשיב בדוגמא זה עיזי אוכמתי כו' הן ב' שעירים שהביאו ישראל ביה"כ החיוורתא היא שהיתה לה' והאוכמתא שהיתה לעזאזל והגבינה שהיא התולדה מהן שניהן לבנים שגם השעיר לעזאזל היה מלבין עונותיהם של ישראל שנאמר ונשא השעיר וגו' וכמ"ש שהיו קושרין בהוא שעיר המשתלח חוט של זהורית וכיון שהגיע למדבר היה מלבין וכן הוא הענין בב' זוגיתא שהיו שניהם תולדותם לכ"א יום ותולדות שניהם היו ביצים לבנים כי הנה שני שיעורים כ"א יום ג"כ תולדותיהן שוין בליבון כי כמו שהכ"א יום שמר"ה עד הושענא רבה תולדות ליבון עון וכפרה עליהם כן גם ימי כ"א יום פורעניות מי"ז בתמוז עד ט' באב היה תולדות ליבון עונות כי הצרות ויסורין מכפרין כמ"ש הגלות מכפר. ועוד אמרו ליה ורציצא דמית מהיכא כו' שאלו הכופרים לא האמינו בהשאת הנפש אבל האדם קונה שלימות שלו בעה"ז וע"כ אמרו הגם שיש לכל איש מישראל דבקות נפשי באלהים בהיותו חי בבוא משיח להשלים שלמותו אז במעשים אבל רוצא שהם כלל ישראל בגלותם שכל ימיהם בצרה ע"ש והיית אך עשוק ורצוץ כל הימים שהוא מת בגלותו מה שלמות יגיע לו בתורתו ובמעשיו ולהיכא רוחו ונשמתו נפיק להשיג שלמותו והשיב להם ע"פ אמונת תורתנו דמהיכא דעל הנשמה ר"ל שהנשמה היא נצחית לפי מעלתה דמהיכא דבאה דהיינו מתחת כסא הכבוד להתם נפיק במותו כמ"ש והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים שיש לה שם

השארות נפש לזמן התחייה.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ב הלכה ד

ודא מסייעא להו דמר ר' יודן בריה דר' אייבו עובדא הוה בחד יהודאי דהוה [דף יז עמוד ב] קאים רדי געת תורתיה קומי עבר חד ערביי ושמע קלה א"ל בר יודאי בר יודאי שרי תורך ושרי קנקנך דהא חריב בית מוקדשא געת זמן תניינות א"ל בר יודאי בר יודאי קטור תורך וקטור קנקניך דהא יליד מלכא משיחא א"ל מה שמיה מנחם א"ל ומה שמיה דאבוי א"ל חזקיה וכו'.

איכה רבה (וילנא) פרשה א אות נא

מה שמו של מלך המשיח ר' אבא בר כהנא אמר ה' שמו שנאמר (ירמיה כ"ג) וזה שמו אשר יקראו ה' צדקנו דא"ר לוי טבא למדינתא דשמה כשם מלכה ושם מלכה כשם אלהיה, טבא למדינתא דשמה כשם מלכה דכתיב (יחזקאל מ"ח) ושם העיר מיום ה' שמה, ושם מלכה כשם אלהיה שנא' וזה שמו אשר יקראו ה' צדקנו, ר' יהושע ב"ל אמר צמח שמו, שנא' (זכריה ו') הנה איש צמח שמו ומתחתיו יצמח, ר' יודן בשם ר' איבו אמר מנחם שמו שנא' כי רחוק ממני מנחם, א"ר חנינא ולא פליגי חושבנא דדין כחושבנא דדין, הוא מנחם הוא צמח, והדא מסייע להדא דר' יודן בשם ר' איבו, עובדא הוה בחד בר נש דהוה קא רדי, געת חדא תורתיה עבר עלוי חד ערבי א"ל מה את א"ל יהודאי אנא א"ל שרי תורך ושרי פדנך, א"ל למה א"ל דבית מקדשון דיהודאי חרב, א"ל מנא ידעת א"ל ידעית מן געייתא דתורך, עד דהוה עסיק עמיה געת זימנא אחריתי, אמר לו אסר תורך אסר פדנך דאתייליד פריקהון דיהודאי, אמר ליה ומה שמיה, אמר לו מנחם שמיה, ואבוי מה שמיה, אמר ליה חזקיה וכו'.

Rabbi Irons

תלמוד בבלי מסכת יומא דף ט עמוד ב

מקדש ראשון מפני מה חרב? מפני שלשה דברים שהיו בו: עבודה זרה, וגלוי עריות, ושפיכות דמים. עבודה זרה - דכתיב כי קצר המצע מהשתרע מאי קצר המצע מהשתרע? אמר רבי יונתן: קצר מצע זה מהשתרע עליו שני רעים כאחד. והמסכה צרה כהתכנס, אמר רבי שמואל בר נחמני: כי מטי רבי יונתן להאי קרא בכי, אמר: מאן דכתיב ביה כנס כנד מי הים, נעשית לו מסכה צרה! גלוי עריות, דכתיב ויאמר ה' יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטויות גרון ומשקרות עינים הלוך וטפוף תלכנה וברגליהן תעכסנה. יען כי גבהו בנות ציון - שהיו מהלכות ארוכה בצד קצרה, ותלכנה נטויות גרון - שהיו מהלכות בקומה זקופה, ומשקרות עינים - דהוו מליין כוחלא עיניהן, הלוך וטפוף תלכנה - שהיו מהלכות עקב בצד גודל, וברגליהן תעכסנה - אמר רבי יצחק: שהיו מביאות מור ואפרסמון ומניחות במנעליהן, וכשמגיעות אצל בחורי ישראל בועטות ומתיזות עליהן, ומכניסין בהן יצר הרע כארס בכעוס. שפיכות דמים - דכתיב וגם דם נקי שפך מנשה [הרבה מאד] עד אשר מלא את ירושלים פה לפה. אבל מקדש שני, שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת

חנם. ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות: עבודה זרה, גלוי עריות, ושפיכות דמים.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף קו עמוד א

כי הוּוּ מיפטרי רבנן מבי רב - הוּוּ פיישי אלפא ומאתן רבנן, מבי רב הונא - הוּוּ פיישי תמני מאה רבנן. רב הונא הוּוּ דריש בתליסר אמוראי. כי הוּוּ קיימי רבנן ממתיתבתא דרב הונא ונפצי גלימייהו, הוּוּ סליק אבקא וכסי ליה ליומא, ואמרי במערבא: קמו ליה ממתיתבתא דרב הונא בבלאה. כי מיפטרי רבנן מבי רבה ורב יוסף - הוּוּ פיישי ארבע מאה רבנן, וקרו לנפשייהו יתמי. כי הוּוּ מיפטרי רבנן מבי אביי, ואמרי לה מבי רב פפא, ואמרי לה מבי רב אשי - הוּוּ פיישי מאתן רבנן וקרו נפשייהו יתמי דיתמי.

תלמוד בבלי מסכת נדרים דף פא עמוד א

דאמר רב יהודה אמר רב, מאי דכתיב: מי האיש החכם ויבן את זאת? דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו, דכתיב: ויאמר ה' על עזבם את תורת וגו', היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה! אמר רב יהודה אמר רב: שאין מברכין בתורה תחלה. **ובר"ן שם:** דבר זה נשאל לחכמים וכו' ולא פרשוהו - מדכתי' ויאמר ה' על עזבם את תורת מכלל דליכא דידיע להדורי טעמא אלא קודשא בריך הוא בלחוד ומצאתי במגילת סתרים של ה"ר יונה ז"ל דקרא הכי דייק דעל שלא ברכו בתורה תחילה אבדה הארץ דאם איתא על עזבם את תורת כפשטא משמע שעזבו את התורה ולא היו עוסקין בה כשנשאל לחכמים ולנביאים למה לא פרשוהו והלא דבר גלוי היה וקל לפרש אלא ודאי עוסקין היו בתורה תמיד ולפיכך היו חכמים ונביאים תמהים על מה אבדה הארץ עד שפרשו הקדוש ברוך הוא בעצמו שהוא יודע מעמקי הלב שלא היו מברכין בתורה תחלה כלומר שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כ"כ שיהא ראוי לברך עליה שלא היו עוסקים בה לשמה ומתוך כך היו מזלזלין בברכתה והיינו לא הלכו בה כלומר בכונתה ולשמה אלו דברי הרב החסיד ז"ל והם נאים ראויין למי שאמרם.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף לב עמוד ב

תניא, רבי נחמיה אומר: בעון שנאת חנם - מריבה רבה בתוך ביתו של אדם, ואשתו מפלת נפלים, ובניו ובנותיו של אדם מתים כשהן קטנים. רבי אלעזר ברבי יהודה אומר: בעון חלה אין ברכה במכונס, ומארה משתלחת בשערים, וזורעין זרעים ואחרים אוכלין, שנאמר אף אני אעשה זאת לכם והפקדתי עליכם בהלה את השחפת ואת הקדחת מכלות עינים ומדיבת נפש וזרעתם לריק זרעכם ואכלהו אויביכם, אל תקרי בהלה אלא בחלה. ואם נותנין - מתברכין, שנאמר (ראשית) [וראשית] עריסותיכם תתנו לכהן להניח ברכה אל ביתך. בעון ביטול תרומות ומעשרות שמים נעצרין מלהוריד טל ומטר, והיוקר הוה, והשכר אבד, ובני אדם רצין אחר פרנסתן ואין מגיעין, שנאמר ציה גם חם יגזלו מימי שלג שאול חטאו. מאי משמע? תנא דבי רבי ישמעאל: בשביל דברים שצויתי אתכם בימות החמה ולא עשיתם - יגזלו מכם מימי שלג בימות הגשמים. ואם נותנין - מתברכין, שנאמר הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את

ארובות השמים והריקתי לכם ברכה עד בלי די, מאי עד בלי די? אמר רמי בר (רב) +מסורת הש"ס: [חמא]+
אמר רב: עד שיבלו שפתותיכם מלומר די. בעון גזל הגובאי עולה, והרעב הווה, ובני אדם אוכלים בשר בניהן
ובנותיהן, שנאמר שמעו הדבר הזה פרות הבשן אשר בהר שמרון העשקות דלים הרצצות אביונים.

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף סו עמוד א

והיה שם אחד איש לץ לב רע ובליעל ואלעזר בן פועירה שמו, ויאמר אלעזר בן פועירה לינאי המלך: ינאי המלך,
לבם של פרושים עליך! ומה אעשה? הקם להם בציץ שבין עיניך, הקים להם בציץ שבין עיניו. היה שם זקן אחד
ויהודה בן גדידיה שמו, ויאמר יהודה בן גדידיה לינאי המלך: ינאי המלך, רב לך כתר מלכות, הנח כתר כהונה
לזרעו של אהרן! שהיו אומרים: אמו נשבית במודיעים, ויבוקש הדבר ולא נמצא; ויבדלו חכמי ישראל בזעם.
ויאמר אלעזר בן פועירה לינאי המלך: ינאי המלך, הדיוט שבישראל כך הוא דינו, ואתה מלך וכהן גדול כך הוא
דיןך? ומה אעשה? אם אתה שומע לעצתי רומסם. ותורה מה תהא עליה? הרי כרוכה ומונחת בקרן זווית, כל
הרוצה ללמוד יבוא וילמוד. אמר רב נחמן בר יצחק: מיד נזרקה בו אפיקורסות, דהוה ליה למימר: תינח תורה
שבכתב, תורה שבעל פה מאי? מיד ותוצץ הרעה על ידי אלעזר בן פועירה, ויהרגו כל חכמי ישראל, והיה העולם
משתומם עד שבא שמעון בן שטח והחזיר את התורה ליושנה.

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף ג עמוד ב

הורדוס עבדא דבית חשמונאי הוה, נתן עיניו באותה תינוקת. יומא חד שמע ההוא גברא בת קלא דאמר: כל
עבדא דמריד השתא מצלח, קם קטלינהו לכולהו מרותיה ושיירה לההיא ינוקתא. כי חזת ההיא ינוקתא דקא בעי
למינסבה, סליקא לאיגרא ורמא קלא, אמרה: כל מאן דאתי ואמר מבית חשמונאי קאתינא - עבדא הוא, דלא
אישתיירא מינייהו אלא ההיא ינוקתא, וההיא ינוקתא נפלה מאיגרא לארעא. טמנה שבע שנין בדובשא. איכא
דאמרי: בא עליה, איכא דאמרי: לא בא עליה. דאמרי לה בא עליה, הא דטמנה - ליתוביה ליצריה; ודאמרי לה
לא בא עליה, האי דטמנה - כי היכי דנאמרו: בת מלך נסב. אמר: מאן דריש מקרב אחיך תשים עליך מלך?
רבנן, קם קטלינהו לכולהו רבנן, שבקיה לבבא בן בוטא למשקל עצה מניה.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף נד עמוד ב- דף נה עמוד א

כל מי שאפשר למחות לאנשי ביתו ולא מיחה - נתפס על אנשי ביתו, באנשי עירו - נתפס על אנשי עירו, בכל
העולם כולו - נתפס על כל העולם כולו. אמר רב פפא: והני דבי ריש גלותא נתפסו על כולי עלמא. כי הא דאמר
רבי חנינא: מאי דכתיב ה' במשפט יבא עם זקני עמו ושריו, אם שרים חטאו - זקנים מה חטאו? אלא, אימא: על
זקנים שלא מיחו בשרים.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קיט עמוד ב

אמר רב עמרם בריה דרבי שמעון בר אבא אמר רבי שמעון בר אבא אמר רבי חנינא: לא חרבה ירושלים אלא

בשביל שלא הוכיחו זה את זה, שנאמר היו שריה כאילים לא מצאו מרעה. מה איל זה ראשו של זה בצד זנבו של זה - אף ישראל שבאותו הדור, כבשו פניהם בקרקע ולא הוכיחו זה את זה.

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף יד עמוד ב

ת"ש: אף על פי שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות, ובאחיות, בגט ישן, ובספק אשת איש, ובמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק, בכסף ובשוה כסף, בפרוטה ובשוה פרוטה, לא נמנעו ב"ש מלישא נשים מבית הלל, ולא ב"ה מבית שמאי, ללמדך, שחיבה וריעות נוהגים זה בזה, לקיים מה שנאמר: האמת והשלום אהבו.

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כד עמוד א

אמר רבי אושעיא: מאי דכתיב ואקח לי (את) שני מקלות לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים, נועם - אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל, שמנעימין זה לזה בהלכה.

תוספות מסכת פסחים דף קיג עמוד ב

שראה בו דבר ערוה - ואם תאמר דבאלו מציאות (ב"מ דף לב: ושם) אמרינן אוהב לפרוק ושונא לטעון מצוה בשונא כדי לכוף את יצרו והשתא מה כפיית יצר שייך כיון דמצוה לשנאתו וי"ל כיון שהוא שונאו גם חבירו שונא אותו דכתיב (משלי כז) כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם ובאין מתוך כך לידי שנאה גמורה ושייך כפיית יצר.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף מט עמוד ב

תניא, אמר רבי עקיבא: כשהייתי עם הארץ אמרתי: מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור.

תוספות מסכת כתובות דף סב עמוד ב

דהוה צניע ומעלי - והא דאמר באלו עוברין (פסחים מט:): אמר ר"ע כשהייתי עם הארץ הייתי אומר מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור משמע דלא הוה מעלי איכא למימר דהתם לאו משום שהיה שונא תלמידי חכמים אלא משום שהי' סבור שמתגאין על עמי הארץ מפני תורתן והיו תלמידי חכמים שונאים אותם וגם משום שלא היו מניחין אותם ליגע בהם כדאמרינן (חגיגה דף יח:): בגדי עם הארץ מדרס לפרושים אבל מכל מקום שומר מצות היה, רבינו תם.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מז עמוד ב

תנו רבנן: איזהו עם הארץ? כל שאינו קורא קריאת שמע ערבית ושחרית, דברי רבי אליעזר, רבי יהושע אומר:

כל שאינו מניח תפילין, בן עזאי אומר: כל שאין לו ציצית בבגדו, רבי נתן אומר: כל שאין מזוזה על פתחו, רבי נתן בר יוסף אומר: כל שיש לו בנים ואינו מגדלם לתלמוד תורה, אחרים אומרים: אפילו קרא ושנה ולא שמש תלמידי חכמים הרי זה עם הארץ.

מלבי"ם דניאל פרק יב פסוק יג

ואתה לך לקץ ותנוח ותעמד לגרלך לקץ הימין, הוא מספר שני אלפים מאתים ותשעים, שהוא זמן התחלת הקץ הראשון בשנת ה"תרכ"ח, ושתי תיבות לקץ הימין עולה שלש מאות שלשים וחמשה, שהוא מן הקץ הראשון עד הקץ האחרון של תחיית המתים, וע"כ נחשב לקץ הימין שתי פעמים כי הם שני קצים, ופי' ואתה לך לקץ לקץ הימין ואז תנוח עדיין, ותעמד לגרלך לקיץ הימין, הקץ השני שבא ג"כ במספר של לקץ הימין, וע"כ נכתב ימין בנו"ן ולא במ"ם כמשפטו:

העולה מזה, שלפי' השני, משנה זו (שנת תרכ"ח) לא יוסיפו עוד להרע לעם ה' בעבור אמונתם ותורתם, ומשנת ה"תרכ"ח ונצדק קדש, ולא ידענו איזה קדש יצדק עד ימים ידברו, אם ר"ל קדושת העם, אם ר"ל קדושת אמונתם, ומן מועד הראשון עד זמן תחיית המתים יהיה עוד של"ה שנה, שאז יקיצו וירננו שוכני עפר, ואיש חמודות יעמוד לגורלו. ולפי' הראשון כתב חזון ובאר על הלוחות, כי צמיחת קרן בית דוד ובנין המקדש וכל יעודי הנביאים יתקיימו בפעם אחת, ואורם תזרח מן שנת התרע"ג עד שנת ה"תרכ"ח, שאז כבר יהיה המקדש על מכונו, ונבנתה עיר על תילה וארמון על משפטו ישב ויתקיימו כל יעודי הנביאים, והיתה לה' המלוכה והיה ה' למלך על כל הארץ:

ויש לתת טעם למה לא הגיע זמן אפשריות הגאולה עד אלף ומאתים ותשעים, לשני הפירושים, לפי' השני שהיה זמנו בשנת ד' אלפים תרכ"ח והוא שמונה מאות שנה אחר חורבן בית שני, נגזר עליהם גלות ת"ת שנה כפלים כגלות מצרים, ולפי' הראשון שהיה זמנו בשנת ד' אלפים ש"נ, שהוא תקכ"ב שנה אחר חורבן בית שני, י"ל שנגזר עליהם שני גליות כ"א ארבע מאות והיו במצרים רק רד"ו שנה ובבבל רק שבעים שנה, והיו צריכים להיות בגלות האחרון תק"ך להשלים ת"ת שנה, כי רד"ו ושבעים ותק"ך הם ת"ת שנה, וחורבן בית שני בסוף שנת תתכ"ח, והתחיל החשבון משנת תתכ"ט ונשלם שנת ד' אלפים שמ"ט, ובשנה שאחריה התחיל אפשריות הגאולה אם יזכו:

תלמוד בבלי מסכת נזיר דף לב עמוד ב

וזו טעות טעה נחום המדי, כשעלו נזירים מן הגולה ומצאו בהמ"ק חרב, אמר להם נחום המדי: אילו הייתם יודעין שבהמ"ק חרב, הייתם נוזרים? אמרו לו: לא, והתירן נחום המדי; וכשבא הדבר אצל חכמים, אמרו: כל שנזר עד שלא חרב בהמ"ק - נזיר, ומשחרב בהמ"ק - אינו נזיר.

גמ'. אמר רבה: שטפוהו רבנן לר' אליעזר ואוקמיה בשיטתייהו, דתנן: פותחין בנולד, דברי ר"א, וחכמים אוסרין.

ואמר רבא: אף על גב דאמור רבנן אין פותחין בנולד, אבל פותחין בתנאי נולד. ה"ד? אמרי להון: אילו אתא איניש ואמר לכון דחרב בהמ"ק, מי הוה נדריתון? אמר רב יוסף: אי הואי התם, הוה אמינא להון הכתיב: היכל י"י היכל י"י היכל י"י המה - זה מקדש ראשון ומקדש שני! נהי דידעין להון דיחרוב, מי יודעין לאימתי. אמר אביי: ולא ידעין לאימת? והכתיב: שבועים שבועים נחתך על עמך ועל עיר קדשך! ואכתי מי ידעין בהי יומא?

מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן פרק יב

הלל ושמאי קבלו מהם הלל אומר הוי מתלמידיו של אהרן. אוהב שלום ורודף שלום. אוהב את הבריות ומקרבן לתורה.

Rabbi Lebowitz

תלמוד בבלי מסכת גיטין דף נו עמוד א

אבא סקרא ריש בריוני דירושלים בר אחתיה דרבן יוחנן בן זכאי הוה, שלח ליה: תא בציענא לגבאי. אתא, א"ל: עד אימת עבדיתו הכי, וקטליתו ליה לעלמא בכפנא? א"ל: מאי איעביד, דאי אמינא להו מידי קטלו לי! א"ל: חזי לי תקנתא לדידי דאיפוק, אפשר דהוי הצלה פורתא. א"ל: נקוט נפשך בקצירי, וליתי כולי עלמא ולישיילו בך, ואיתי מידי סריא ואגני גבך, ולימרו דנח נפשך, וליעיילו בך תלמידך ולא ליעול בך איניש אחרינא, דלא לרגשן בך דקליל את, דאינהו ידעי דחייא קליל ממיתא. עביד הכי, נכנס בו רבי אליעזר מצד אחד ורבי יהושע מצד אחר, כי מטו לפיתחא בעו למדקריה, אמר להו: יאמרו רבן דקרו! בעו למדחפיה, אמר להו: יאמרו רבן דחפו! פתחו ליה בבא, נפק. כי מטא להתם, אמר: שלמא עלך מלכא, שלמא עלך מלכא! א"ל: מיחייבת תרי קטלא, חדא, דלאו מלכא אנא וקא קרית לי מלכא! ותו, אי מלכא אנא, עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי? א"ל: דקאמרת לאו מלכא אנא. איברא מלכא את, דאי לאו מלכא את לא מימסרא ירושלים בידך, דכתיב: והלבנון באדיר יפול, ואין אדיר אלא מלך, דכתיב: והיה אדירו ממנו וגו', ואין לבנון אלא ביהמ"ק, שנאמר: ההר הטוב הזה והלבנון; ודקאמרת אי מלכא אנא אמאי לא קאתית לגבאי עד האידנא? בריוני דאית בן לא שבקינן. אמר ליה: אילו חבית של דבש ודרקון כרוך עליה, לא היו שוברין את החבית בשביל דרקון? אישתיק. קרי עליה רב יוסף, ואיתימא רבי עקיבא: משיב חכמים אחור ודעתם יסכל, איבעי ליה למימר ליה: שקלינן צבתא ושקלינן ליה לדרקון וקטלינן ליה, וחביתא שבקינן לה. אדהכי אתי פריסתקא עליה מרומי, אמר ליה: קום, דמית ליה קיסר, ואמרי הנהו חשיבי דרומי לאותיבך ברישא. הוה סיים חד מסאני, בעא למסימא לאחרינא לא עייל, בעא למשלפא לאידך לא נפק, אמר: מאי האי? אמר ליה: לא תצטער, שמועה טובה אתיא לך, דכתיב: שמועה טובה תדשן עצם. אלא מאי תקנתיה? ליתי איניש דלא מיתבא דעתך מיניה ולחליף קמך, דכתיב: ורוח נכאה תיבש גרם, עבד הכי עייל. אמר ליה: ומאחר דחכמיתו כולי האי, עד האידנא אמאי לא אתיתו לגבאי? אמר ליה: ולא אמרי לך? אמר ליה: אנא נמי אמרי לך! אמר ליה: מיזל אזילנא ואיניש אחרינא משדרנא, אלא בעי מינאי מידי דאתן לך. אמר ליה: תן לי יבנה וחכמיה, ושושילתא דרבן גמליאל, ואסוותא דמסיין ליה לרבי צדוק. קרי עליה רב

יוסף, ואתימא רבי עקיבא: משיב חכמים אחר ודעתם יסכל, איבעי למימר ליה לשבקינהו הדא זימנא. והוא סבר, דלמא כולי האי לא עביד, והצלה פורתא נמי לא הוי.

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף מא עמוד א

משנה. בראשונה היה לולב ניטל במקדש שבעה, ובמדינה יום אחד. משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא לולב ניטל במדינה שבעה, זכר למקדש. ושיהא יום הנף כולו אסור. גמרא. מנא לן דעבדינן זכר למקדש? אמר רבי יוחנן: דאמר קרא כי אעלה ארכה לך וממכותיך ארפאך נאם ה' כי נדחה קראו לך ציון היא דרש אין לה, דרש אין לה - מכלל דבעיא דרישה.

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף ס עמוד ב

ת"ר: כשחרב הבית בשניה, רבו פרושין בישראל שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין. נטפל להן ר' יהושע, אמר להן: בני, מפני מה אי אתם אוכלין בשר ואין אתם שותין יין? אמרו לו: נאכל בשר שממנו מקריבין על גבי מזבח, ועכשיו בטל? נשתה יין שמנסכין על גבי המזבח, ועכשיו בטל? אמר להם: א"כ, לחם לא נאכל, שכבר בטלו מנחות! אפשר בפירות. פירות לא נאכל, שכבר בטלו בכורים! אפשר בפירות אחרים. מים לא נשתה, שכבר בטל ניסוך המים! שתקו. אמר להן: בני, בואו ואומר לכם: שלא להתאבל כל עיקר אי אפשר - שכבר נגזרה גזרה, ולהתאבל יותר מדאי אי אפשר - שאין גוזרין גזירה על הצבור אא"כ רוב צבור יכולין לעמוד בה, דכתיב: במארה אתם נארים ואותי אתם קובעים הגוי כולו, אלא כך אמרו חכמים: סד אדם את ביתו בסיד, ומשייר בו דבר מועט. וכמה? אמר רב יוסף: אמה על אמה. אמר רב חסדא: כנגד הפתח. עושה אדם כל צרכי סעודה, ומשייר דבר מועט. מאי היא? אמר רב פפא: כסא דהרסנא. עושה אשה כל תכשיטיה, ומשיירת דבר מועט. מאי היא? אמר רב: בת צדעא, שנאמר: אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני תדבק לשוני לחכי וגו'. מאי על ראש שמחתי? אמר רב יצחק: זה אפר מקלה שבראש חתנים.

רשימות שיעורים (רי"ד סולובייצ'יק) מסכת סוכה דף מא עמוד א

שם. בגמ' - מנ"ל דעבדינן זכר למקדש. כשמביאה הגמ' במס' ב"ב (ס ב) את מנהגי האבילות בזה"ז שהם זכר למקדש כגון כשסד אדם את ביתו בסיד משייר בו אמה על אמה כנגד הפתח בלתי מסויד זכר למקדש, וכן מנהג שימת האפר בראשי החתנים זכר למקדש, היא מבארת הטעם ע"י הפסוק "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני". ולכאורה קשה, למה לא הביאה הגמ' דידן אותו הפסוק ואותן ההלכות דאבלות זכר למקדש.

ונראה שבזכר למקדש יש שני דינים:

(א) הלכות אבילות זכר למקדש, זוהי הגמ' בב"ב, היסוד של דינים אלו נלמד מהפסוק "אם אשכחך ירושלים" והוא לזכור ירושלים כפי שהיתה ולהתאבל על חורבנה.

ב) דין לזכור את המצוות הקשורות למקדש - היינו להעלות על לבנו את המקדש כשיהיה בבנינו, ב"ב, וזוהי הסוגיא שלפנינו. יסוד דינים אלו מהפסוק "ציון היא דורש אין לה", אין בכך חלות אבילות על העבר, אלא קיום על שם העתיד לבא כשהמקדש יבנה.

ויתכן שזכר כפול זה מרומז בקרא במגילת איכה "זכרה ירושלים ימי עניה ומרודיה כל מחמדיה אשר היו לה מימי קדם". "ימי עניה ומרודיה" - היינו החורבן והאבילות עליו. "כל מחמדיה" - היינו המצוות שנתקיימו במקדש מאז ואנו מקיימים אותן עתה ע"ש המקדש כשיהיה בבנינו.

והנה הבעה"מ כתב (סוף פ' ע"פ) שאין מברכים שהחיינו על ספירת העומר בזה"ז מכיון שאינה אלא זכר למקדש, ומוסיף דיש בה עגמת נפש ולכך אין אומרים שהחיינו. ותמוה, דגם נטילת לולב כל ז' היא משום זכר למקדש ועכ"ז אם חל יום ראשון בשבת אומרים שהחיינו ביום שני - ומהו הנ"מ בין ספירה ללולב.

ונראה דספירת העומר לדעת הבעה"מ היא ממצות זכר למקדש לזכור את חורבן המקדש לשם אבילות - כסוגיא דב"ב; בכל מצוה כזו אין אומרים שהחיינו, וגם משנים את עצם המצוה של ספירה לחד מ"ד שמונים ימים בלי שבועות. מאידך לולב כל ז' מהוה מצות זכר למקדש בבנינו, ויש בנטילתו שמחה ולא אבילות. ראייה לכך, הרמ"א (סי' תר"ס ס"ב) כותב שאין לאבל להקיף את הבימה בביה"כ משום דבהקפות דלולב יש שמחה ואבל אסור בשמחה. ולפיכך מברכים שהחיינו בנטילתו. מצות זכר למקדש זו היא על שם העתיד - על בניית בית המקדש לעתיד לבא, ועל כן אם לא בירך שהחיינו ביום ראשון מברך אותה ביום ב'.